Roskilde University

Om natten i Lundagergårdens mørke

Littrup, Signe Lykke; Henningsen, Peter

Published in:
Nationalmuseets Arbejdsmark

Publication date:
2016

Citation for published version (APA):
Littrup, S. L., & Henningsen, P. (2016). Om natten i Lundagergårdens mørke. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, *2016*.

General rights
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy
If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@kb.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Download date: 18. Apr. 2024

NATIONALMUSEETS Arbejdsmark 2016

Indhold

7 Forord
PER KRISTIAN MADSEN

8 Vikingernes rejse til Kina – og retur
FLEMMING JUST, MARIANNE BLANK, JESPER STUB JOHNSEN OG EVA SALOMONSEN

22 Forårsfest op ad floden
– en billedrulle om folkelivet i det gamle Kina
JOAN HORNBY

36 To kongelige lakskærme
– om dansk og kinesisk konservering
JOHANNE BORNEMANN MOGENSEN, RIKKE BJARNHOF, SOPHIE BRUUN, JOAN HORNBY, BILLY HÖÖK OG JESPER STUB JOHNSEN

52 Strandet i Kalimpong
– Prins Peters Tibetekspedition 1950-57
MIRIAM KOKTVEDGAARD ZEITZEN OG TRINE BROX

66 Inkaernes erobring af Chachapoyasprovinsen
– vejsystemet, forhistoriske bopladser og helleristninger
INGE SCHJELLERUP

80 Beretningen om Blomsterbjerget
– et sjældent mexicansk håndskrift i Etnografisk Samling
JESPER NIELSEN OG CHRISTOPHE HELMKE

92 Sort eller hvid – fremmed eller dansk
– iscenesættelsen af dansk-vestindere
PER NIELSEN

104 Umiaqen fra Kofoeds Skole
– et symbol på grønlandsk identitet
ULLA ODGAARD OG KURT OLSEN

118 Vi folder historien ud
– amuletter af bly fra middelalderens Bornholm
LISBETH M. IMER OG KAREN STEMANN-PETERSEN

130 Kirken, som gik i havet
– udgravninger i Mårup Kirke 1998, 2009 og 2015
HENRIETTE RENSBRO, NILS ENGBERG OG JAKOB KIEFFER-OLSEN

144 Daniel Bruuns oldsager fra Tunis
– og deres vej til Nationalmuseet
JOHN LUND

158 Snyd ikke på vægten – nye vægtlodder fra bronzealderen i Middelhavsområdet
LASSE SØRENSEN OG LORENZ RAHMSTORF

170 Guld i lange baner
– 2.000 guldspiraler fra Boeslunde på Sjælland
FLEMMING KAUL, CLAUDIA BAITTINGER, KIRSTEN CHRISTENSEN, MADS CHR. CHRISTENSEN, ULLA MANNERING, ANNE LISBETH SCHMIDT, KAREN STEMANN-PETERSEN OG MICHELLE TAUBE

182 Mønter fra Slesvigs blomstringstid 1070-1150
JENS CHRISTIAN MOESGAARD, VOLKER HILBERG OG MICHAELA SCHIMMER

196 Stempelstudier af mønter
– et stærkt redskab til ny viden
MICHAEL MÄRCHER, SVEN AAGAARD OG HELLE W. HORSNÆS

210 Sølvkanden og diamantringen
– to skatte fra renæssancen
POUL GRINDER-HANSEN OG KAREN STEMANN-PETERSEN

222 Fra suppeben til museumspryd
– et sjældent benskib på Orlogsmuseet
JAKOB SEERUP

234 Nye artsbestemmelser af skind fra jernalderen
– forhistoriske proteiner fra skindkapper fundet i danske moser
LUISE ØRSTED BRANDT, ENRICO CAPPELLINI, ULLA MANNERING OG ANNE LISBETH SCHMIDT

248 Om natten, i Lundagergårdens mørke
– det poetiske museum og udstillingen "Shh... bonden sover"
PETER HENNINGSEN OG SIGNE LYKKE LITTRUP

262 Publikum som køkkenskrivere ved et kongeligt festtaffel
MIRJA THAULOW

274 Er kvinder særligt skikkede til lovgivningsvirksomhed? – 100-året for kvinders valgret
METTE BYRIEL-THYGESEN, VIBE NIELSEN OG RIKKE TJØRNEHØJ

288 De Hvide Busser
– en udstilling om medborgerskab
METTE BORITZ OG HENRIK SKOV KRISTENSEN

Om natten, i Lundagergårdens mørke

– det poetiske museum og udstillingen "Shh ... bonden sover"

AF PETER HENNINGSEN OG SIGNE LYKKE LITTRUP

Foto: Anker Tidemann

En fynsk fæstegård i kulsort mørke, høns på gulvet, snorken i alkoven og vægge, der hvisker om bondens rigdom. På Syvsoverdag, den 27. juni 2015, åbnede Frilandsmuseet en poetisk udstilling: en sansemættende installation i den fynske gård fra Lundager, hvor gæster kunne opleve natten på landet for 200 år siden (fig.1).

Det poetiske museum

Frilandsmuseets formidlingsafdeling har siden 2012 arbejdet med en måde at formidle sine samlinger på, som vi kalder *Det poetiske museum*. I store træk består denne 'poetiske strategi' i at lægge større vægt på at skabe stemninger og sanselighed. Almindeligvis er det således, at den klassiske museale udstilling med vægt på genstande i montrer er stringent og systematisk opbygget og taler til det menneskelige intellekt. Frilandsmuseernes udstillinger er i stedet bygget på det såkaldte interiørprincip, hvor genstandene ikke placeres systematisk, men i stedet indgår som dele i de helheder, hvortil de oprindelig blev skabt. Et bornholmerur placeres for eksempel ikke blandt en række andre bornholmerure i en systematisk kronologisk udstilling, men står i den stue – det interiør – hvor det tidsmæssigt hører hjemme. Frilandsmuseer appellerer derfor i sig selv mere til følelser og stemninger, end det er almindeligt for traditionelle museer. *Det poetiske museum* tager interiørprincippet et skridt videre og nøjes ikke blot med at skabe en visuel autentisk ramme, men arbejder med en sansemæssig autentisk ramme, der foruden det visuelle også rummer lyde, lugte og smagsoplevelser, der hører en anden tid til. *Det poetiske museum* henvender sig først og fremmest til følelserne og forestillingsevnen. Intellektet kommer i anden række. *Poesi* refererer til ordets oprindelige græske betydning, som er at skabe, at frembringe, mens den klassiske akademiske dyd – analysen, der også har græsk oprindelse – omvendt betyder at nedbryde eller opløse, hvilket netop er, hvad den akademiske analyse gør. Analysen taler dermed til forstanden, til rationaliteten eller hjernen. Med poesien forholder det sig lige omvendt. Poesien bygger noget op, sætter enkeltdelene sammen og frembringer et helhedsbillede ud fra den opfattelse, at helheden er andet og mere end summen af enkeltdelene. Poesien taler også til forstanden, men primært til følelserne og frembringer således *den poetiske erkendelse* eller den intuitive forståelse, som det analytiske værk ikke er i stand til. Det er i bund og grund en form for erkendelse, der er i slægt med romantikkens forestilling om *anelse*, som er den aha-oplevelse, museumsgæsten kan have, når han står over for en original genstand på et museum.

Forfatteren Martin A. Hansen, der som barn kom i den gård fra Pebringe, som i dag står på Frilandsmuseet, besøgte i 1940'erne gården på museet. Det blev en blandet oplevelse for ham, og som han skrev i bogen "Tanker i en Skorsten" fra 1949: "Jeg var kun et par gange inden for på Pebringegården, da den lå, hvor den hørte til. Jeg var der i en meget ung alder, drak engang hed skummetmælk og spiste røde blommer i skyggen af bislaget, mens solmatte turnips lå og lugtede op i næsen på en, og uret tikkede tyst i den skumre stue indenfor. Min far og farfar har været her i fornuftige ærinder, hver til sin tid, og andre fædre sikkert før dem. Tilsammen dækker vore levende indtryk våningens tid, fra den stod brud tid-

Fig.1
Bondefamilien sad op og sov. På landet var det gængs at sove nøgen et godt stykke op i 1800-tallet. Udstillingsplakaten fra "Shh... bonden sover".

The farmer's family slept in sitting position. And in the countryside it was normal to sleep naked well into the nineteenth century, The exhibition poster from "Shh...! The farmer is sleeping".

Tegning: Petter Madegård

ligst i 1700-tallet, genrejst over skjulte rester af urgammel bebyggelse. Og jeg er næsten vis på, at min opførsel, da jeg spiste blommer ved bislaget, ganske var som en af disse forfædres, når de i en ung alder spiste blommer her."

Det var en stærk sansemæssig oplevelse at besøge Pebringegården, men Martin A. Hansen måtte erkende, at der også var noget, som manglede; der var ligesom noget forkert over det hele: Hans første indtryk havde været genkendelsens glæde, for "gårdens rum var nu, som de var dengang. Skallen var rigtig. Løsøre og bohave så troværdigt nok ud. Alt så ud, som det var rigtigt." Alligevel blev han skuffet på en måde, som det i begyndelsen var svært for ham at få hold på.

Trods genkendeligheden virkede gården nemlig fremmed, og "fremmedfølelsen havde måske været endnu stærkere, hvis fortroligheden med den levende gård havde været endnu stærkere." Da han lidt efter kom forbi et blomstrende hyldetræ, gik det op for ham, hvad det var, der manglede: "Gården lugtede ikke. Duften af grøntfoder, sur mælk, rådnende roer, af kreaturerne og møddingen, der var borte. Lugt var der nok, men det var af de præparerende væsker, hvormed man har konserveret det gamle ligs ynder." Hvad Martin A. Hansen oplevede på Frilandsmuseet, var den musealt korrekt reproducerede gård fra Pebringe, mens han måtte lede forgæves efter den følelsesmæssigt korrekt reproducerede gård. Han forstod princippet i rekonstruktionen, men han følte ikke gårdens liv.

Mands minde

Forudsætningen for at skabe en troværdig poetisk formidling er, at den designes og scenograferes på baggrund af konkret, faktuel faglig viden om en given historisk epoke, om en særlig begivenhed eller med udgangspunkt i den viden, museet har om samlingerne. Det afhænger af emnet, der skal formidles. I sig selv burde frilandsmuseerne have let ved at nå deres publikum alene ved den måde, de er opbygget på. Tiden har imidlertid vist, at frilandsmuseerne står over for en række problemer, som deres skabere nok ikke tog højde for, dengang de skabte museerne. Da Frilandsmuseet kom til for 115 år siden, kunne en stor del af gæsterne genkende mange af genstandene fra deres egen barndom og ungdom. Det gamle bondeliv var ikke så frygtelig langt væk dengang, som det er nu. Genkendelsen skabte, hvad vi kunne kalde en mands minde-effekt, som havde en særlig nostalgisk virkning på mange, der her kunne gå på genbesøg i deres tabte og måske en kende idylliserede fortid. Sådan er det imidlertid ikke længere. Ingen moderne dansker har – modsat Martin A. Hansen – nogensinde levet i sådanne interiører, som findes på Frilandsmuseet, og kun de færreste forbinder noget selvoplevet med, hvad de ser i de gamle udstillinger. Livet på landet i den sidste generation har for altid forandret sig, og de fleste , og det vil sige folk i byerne er for længst uden familieforbindelse med en slægt af bønder.

Et andet problem er museernes opfattelse af den originale genstands ukrænkelighed. Museerne er sat til at bevare deres genstande, og det betyder igen, at gæsterne ikke må bruge dem. Man må ikke sidde på langbænkene i køkkenet, må ikke hvile de trætte lemmer i gyngestolen eller tage sig en lur i alkoven, for slet ikke at tale om at koge grød på det åbne ildsted eller ryge på sin snadde i stalden. Altså alle de ting, som bønderne gjorde i deres huse. Hermed fjernes næsten enhver sanselighed fra museumsoplevelsen, og den gæst, der ikke erindrer noget fra landet fra sin egen barndom, vil dermed have mere end svært ved at identificere sig med det levede liv på den gamle gård, som gæsten er på besøg i.

Fig.2
Den fynske gård fra Lundager dannede scene for udstillingen "Shh... bonden sover". Lundagergården er en stor firlænget fæstegård, der hidtil er blevet anset for at repræsentere en typisk fynsk gård i sit udseende og indretning. Gårdens beboere var en del af den lokale bondeelite.

The farm from Lundager on Funen forms the setting for the exhibition "Shh...! The farmer is sleeping". Lundager Farm is a large tenant farm built around a quadrangle, hitherto supposed to represent the typical Funen farm in its appearance and furnishings. The occupants of the farm were part of the local farming elite.

Foto: Frilandsmuseet

Den samme fremmedgørelse gælder konstruktionen af museets mange bygninger og den måde, husene engang varierede på fra landsdel til landsdel. For et utrænet øje kan de gamle gårde meget let forekomme ens i det ydre med deres stråtag og bindingsværk, hvor kun virkelige kendere kan se forskel på suler, højremme og bindinger, og hvor nok kun de færreste ænser forskellen på jyske, fynske og sjællandske gårde. For de fleste er det nok alt sammen bare gamle huse, der ser mere eller mindre ens ud udvendigt og indvendigt.

Lundager om natten

For at råde en vis bod på denne udvikling har Frilandsmuseet siden slutningen af 1990'erne hjulpet gæsternes indlevelse på vej ved hjælp af *levendegørelse*, hvor formidlingsfolkene, studenter, frivillige og professionelle skuespillere er klædt i kopier af gamle dragter og befolker de gamle huse i små og større teaterforestillinger på terrænet. I 2015 valgte museet at tage formidlingen et skridt videre, idet vi ønskede at levendegøre en hel bygning – nemlig museets gård fra Lundager på Fyn (fig.2) ved at iscenesætte gården, som den faktisk har emmet af liv om natten, når beboerne sov.

På gården skabte vi en dramatiseret scenografi ved hjælp af lys- og lydeffekter, diverse rekvisitter, livlig makeup på dukker og projicerede animationstegninger. På den måde fremkom en meget sansalig udstilling med detaljer og spor af det levede liv, der ikke normalt udstilles I stedet for blot at fortælle, om at der lå sand på gulvet i de gamle gårde, så spredte vi sand på gulvet; i stedet

Fig.3
Den hjemløse stodder i fæstegårdens bageovn er hentet i skønlitteraturen. Forskningen vidner om overnattende *ved* og *oven på* bageovne for der at udnytte eventuel restvarme fra nylig bagning. I udstillingen blev bryggerset, fynsk: "kleven", iscenesat som det sted, hvor overtro martrer den enlige Maren, og hvor en af sognets hjemløse, der "går på omgang" i sognet, får anvist soveplads for natten.

The homeless tramp in the oven of the tenant farm is a character from fiction. Research tells us of people spending the night *by* and *above* ovens in order to exploit any residual heat from recent baking. In the exhibition the scullery has been staged as the place where superstition plagues the solitary Maren, and where one of the homeless people who 'does the rounds' of the parish is given a sleeping-place for the night.

Foto: Anker Tiedemann

for at fortælle, at gårdfolkene som regel hængte deres tøj på knager, bænke og stolerygge, så hængte vi tøj alle disse steder. Vi lod husets beboere, de sminkede dukker, sove i senge og på slagbænke (fig.3) og lod fjerkræet komme ind i husets stue, sådan som man jo gjorde dengang på kolde nætter, og ragede ilden sammen i ildstedet. Vi havde dækket alle vinduer i gården til, således at der var bælgmørk nat på gården. Lydinstallationer sørgede for snorken, prutten, kaglen og et passende, ruskende efterårsvejr udenfor. Og i den store bageovn havde vi placeret en sovende landstryger, således som St. St. Blicher beretter om i "De tre Helligaftener" fra 1841. Lydinstallationerne sørgede også for, at man kunne høre pigerne i kammeret bag ovnen hviske og tiske, selvfølgelig på fynsk, om den fremmede gæst, ligesom de hviskede om overnaturlige væsener og kommenterede de uhyggelige bankelyde, som de kunne høre ude fra mørket.

På Lundagergårdens gårdsplads og den fælles græsmark tæt ved anbragte vi en række kunstige husdyr, som lignede dyr fra en tegnefilm (fig.4). Det gjorde vi med velberåd hu, fordi vi mener, at det er nemmere for børn at relatere til tegnefilmslignende dyr end til virkelighedstro kopier af rigtige husdyr. Tegnefilmsuniverset er trygt; det er noget, som de kender, hvorimod kun de færreste moderne børn har et direkte kendskab til den virkelige bondegårds dyr, som måske kunne tænkes at gøre dem lettere skræmte. De tegnede dyr var dog valgt blandt gamle racer udbredt på Sydfyn omkring 1800. På dyrene var der anbragt røde

Fig.4
En pige optaget af den fynske gris. I september, da de kunstige bondegårdsdyr havde stået fremme i tre måneder, var græsset slidt ned omkring dem. Hele sommeren havde de lagt krop til berøringslystne og legesyge børn. På syngende fynsk fortalte grisen om sin vigtige rolle på landet.

A girl fascinated by the Funen pig. In September, when the artificial farm animals had stood there for three months, the grass was worn away around them. All through the summer they had borne the attentions of playful children wanting to touch them. In a singing Funen dialect the pig talked about its important role in the countryside.

Foto: Polfoto

Fig.5a+b
Får 1:"Jeg spørger bare, om du er blevet klippet ...?"
Får 2: "TI STILLE – DET ER JEG ALTSÅ IKKE."
Får 1: "Jeg mener altså ikke noget ondt med det ... det er bare, fordi det ser sådan ud."
Får 2: "Men det er jeg altså ikke ..."
Får 1: "Fryser du?"

Sheep 1: "I'm just asking whether you've been shorn yet..."
Sheep 2: "BE QUIET – NO, I HAVEN'T."
Sheep 1: "I mean no harm by it ... it's just because it looks that way."
Sheep 2: "But I haven't... "
Sheep 1: "Are you cold?"

Illustration: Petter Madegård

Særudstilling
Shh, Bonden sover – Nat på den fynske fæstegård 1800–1850

1. Alkove i stuen: Madmor, husbond og to af de yngre børn
2. Opredning på slagbænk: Endnu et barn.
3. Fjerkræ holder varmen i familiens stue om natten
4. Lille tyv i fadeburet
5. Tjenestepigens kammer: Tjenestepigen Sidsel og familiens ældste datter
6. Opredning i bageovnen: Overnattende hjemløs
7. "Paradeseng" – Himmelseng mest til stads
8. Karlekammer: Karlen

Exhibition
Shh, The farmer is sleeping – it's night at the farmstead from Lundager in 1800–1850

1. Alcove in the living room: The farmer's wife, her husband and two of their younger children
2. Extra bed on the wall seat: Another child
3. The poultry keeps the heat in the living room
4. One son found his way into the pantry
5. The maid's room: The maid and the eldest daughter of the family
6. Extra bed in the oven: The sleeping tramp
7. "The bed of state" – Four- poster bed especially for ornamental purposes; cushions and finely striped bolster case
8. The farmhands' room

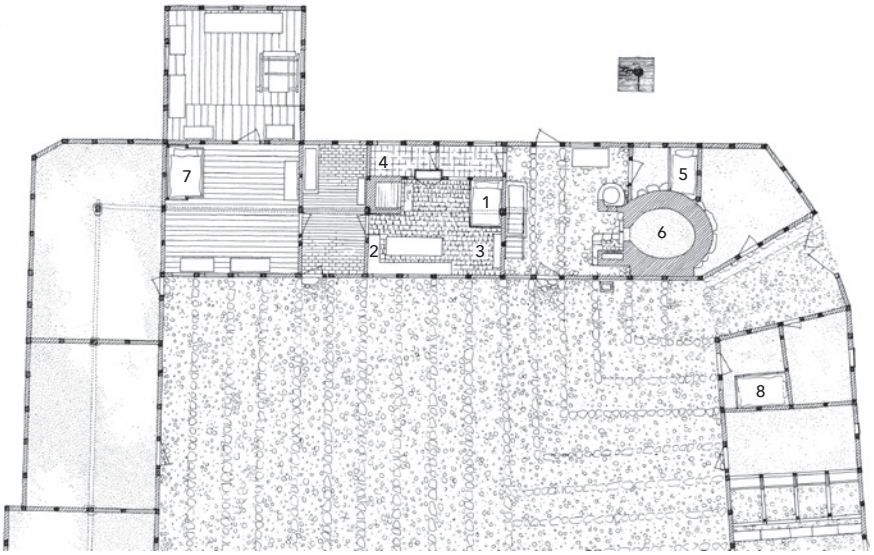

Fig.6
Plan over gården fra Lundager i forbindelse med "Shh ... bonden sover".

Plan of the farm from Lundager in connection with "Shh ... ! The farmer is sleeping".

Nationalmuseet

trykknapper i børnehøjde, som var designet, sådan at børn og voksne skulle føle en uimodståelig trang til at trykke på dem. Når de trykkede, gav en stemme i dyret sig til at fortælle, på fynsk dialekt, om livet på Lundagergården set ud fra dyrets perspektiv (fig.5a og b). De kunstige dyr viste sig at være en ubetinget succes, og da sommeren gik på hæld, var græsset rundt om de kunstige dyr fladtrådt og vidnede om, hvordan børnene gik op i det med dyrene.

Før man gik ind i Lundagergårdens udstilling, kunne man læse på nogle skilte, hvad det var for en udstilling, man skulle ind at se (fig.6). For eksempel om, hvem det var, der lå og sov i bageovnen. Når man kom indenfor i mørket, kunne man, når man havde orienteret sig, desuden finde nogle sækkestole og høretelefoner, hvor gæsten kunne lytte til fortællinger om nattens liv på Lundagergården. I et af de tidligere staldrum indrettede vi et "prøverum" særligt for børn, hvor gæster kunne lægge sig tæt og halvt siddende på landlig manér i tunge dyner og med lange hovedpuder på en madras af tærsket langhalm (fig.7).

Museets intention og brugernes adfærd

Det store spørgsmål var selvfølgelig, om gæsterne nu også fik den oplevelse, vi ønskede, de skulle have, og om de reflekterede over de ting, vi gerne ville have dem til at reflektere over. Fra museets side kunne vi jo ikke være sikre på, at gæsterne ville forstå, at bønder generelt sad halvt op og sov på denne måde, blot fordi vi havde placeret dukkerne således, og at folk måske ikke altid var så korte. Og ville de mon forstå, at det var normalt at have fjerkræ gående rundt i stuen, når det var koldt udenfor, og lagde de mon mærke til, at der lå en landstryger og sov i ovnen, og at det ikke var gårdejeren selv, som lå derinde?

Mens udstillingen "Shh... bonden sover" kørte hen over sommeren 2015, observerede vi gæsternes adfærd i udstillingen, og vi kunne hurtigt konstatere, at gæster langt fra opføre sig, som det var museets ønske, de skulle. De brugte

Fig.7

I en original fynsk alkove, kun lidt mere end halvanden meter lang, kunne gæsten hele sommeren finde sig til rette på en madras af tærsket rughalm og mellem tunge olmerdugsdyner.

In an original Funen-style alcove, just over one and a half metres in length, the guest could settle down all through the summer on a mattress of threshed rye straw and between heavy fustian quilts.

Foto: Polfoto

for eksempel ikke så lang tid i udstillingen, som *vi* mente, de burde gøre, og de gik ikke nødvendigvis ind i alle rum, og da slet ikke i den rækkefølge, vi havde planlagt. På nogle gæster gjorde selve mørket større indtryk end det, der var udstillet i mørket, der ellers skulle være hovedattraktionen. Nogle gæster brugte udstillingen som ren oplevelse og morede sig i stedet for at prøve at forstå, hvad det var udstillingen egentlig handlede om. Disse gæster læste for eksempel ikke teksterne og lyttede ikke til fortællingerne i høretelefonerne. Andre gange havde trætte gæster placeret sig så tungt og så længe i sækkestolene, at andre ikke kunne komme til.

Fig.8

Gæster på gårdspladsen tager skoene af, før de entrer den mørklagte fæstegård. På bare fødder er følsomheden i top, og selv den mest uinteresserede gæst måtte sande kulden i sten- og lergulv, ujævne brosten i bryggerset og det bløde træ i stuen.

Visitors to the farmyard take off their shoes before they enter the dark tenant farm. On bare feet sensitivity is at a peak, and even the most uninterested visitor has to feel the cold in the stone and clay floor, the uneven paving stones in the scullery and the soft wood in the living-room.

Foto: Nationalmuseet

Museumsgæsters besøgspraksis udvikler sig ofte anderledes end intenderet fra museets side. Og sådan også i dette tilfælde.

Allerede i den første uge viste det sig, at udstillingen var for skræmmende for nogle af de mindre børn. Nogle børnehavebørn kom grædende af skræk ud fra mørket, og flere ældre besøgende havde problemer med at orientere sig i den svage belysning. Det førte til nogle interne diskussioner om, hvorvidt vi skulle nedtone mørket inden døre. Måske var mørket *for* mørkt, og måske var udstillingen simpelthen for uhyggelig. Vi skruede derfor lidt op for lyset og placerede nogle bærbare lygter, som folk kunne tage med sig rundt i udstillingen. Det nye initiativ blev taget godt imod, og da udstillingen lukkede i oktober måned, var lygterne slidt op!

Gæsterne opførte sig som nævnt ikke helt som planlagt. Men de opholdt sig længere i Lundagergårdens mørke, end de gjorde i de andre huse på museet. Og der kom mange flere besøgende til gården, end der plejer.

Et af de tiltag, vi havde gjort, for at gæsterne kunne have sansemættede oplevelser, var at bede dem tage deres sko af, før de gik ind i gården. Formålet med dette var at styrke gæsternes opmærksomhed. Det virkede. Så snart én gæst havde indvilliget i at tage skoene af, gjorde de øvrige gæster det samme (fig.8). Oplevelsen af at træde på de kolde gulve var sanselig og meget anderledes end på moderne parketgulv. De bare tæer fik samtidig gæsterne til at bevæge sig mere opmærksomt, hensynsfuldt og langsomt. Tilsvarende opfordrede

Fig.9
Mørket på gården udgjorde en oplevelse i sig selv. Enkelte børn turde slet ikke bevæge sig ind i mørket og flere ældre undlod at gå ind i huset på grund af frygt for at slå sig i mørket. Andre gæster blev tiltrukket og var nysgerrige efter at opdage hemmeligheder i det skjulte. Totalt mørke er, som landlige erfaringer i det hele taget, en sjælden oplevelse for langt de fleste.

The darkness in the farm was an experience in itself. A few children did not dare move around in the dark and several older people didn't enter the house for fear of bumping into something in the dark. Other visitors were attracted to it and were curious to discover hidden secrets. Total darkness, like the rural experience on the whole, is a rare thing for the great majority.

Foto: Polfoto

lygterne til, at gæster selv gik på opdagelse i det mørklagte stuehus. Med en lygte i hånden blev selv de mere ængsteligt anlagte mere trygge ved at begive sig ind i de kulsorte rum (fig.9). Da vi nogle uger efter åbningen også satte malkeskamler ind i huset, satte gæsterne sig ned og observerede udstillingen på en anden måde, end de ville have gjort ved blot at defilere igennem den. De gav sig kort sagt bedre tid til at se og sanse udstillingen.

Angsten for beskadigelse af genstande

Der er en del ting, museumspersonale må tage højde for, når de vil lukke gæster ind i bygninger, der er museumsgenstande, og vil inddrage autentiske interiører i sin formidling. Det har derfor ikke tidligere været en udbredt formidlingspraksis på Frilandsmuseet. Aktiviteter har typisk fundet sted uden for bygningerne, enten på gårdspladserne eller i de umiddelbare omgivelser. Bygningernes interiører er altid blevet betragtet som for skrøbelige til, at man kunne flytte formidlingen og levendegørelsen ind i selve husene. Af hensyn til genstandene i interiørerne måtte vi i det nye eksperiment "Shh... bonden sover" derfor omhyggeligt afprøve de ruter, som vi ønskede, at folk skulle gå ad, og på

forhånd vurdere, om der var risiko for beskadigelse af sårbare genstande og fjerne dem fra udstillingen, hvis det var tilfældet. Og tilsvarende sikre, at genstandene ikke blev årsag til, at gæster kom til skade! Det er desuden klart, at der bliver betydeligt mere snavset i bygningen, når så mange børn og voksne har været igennem den i sommerens løb. Husets mørklægning gjorde det nemlig vanskeligt at opretholde den sædvanlige samlingssoignering og den sædvanlige rengøringsstandard. Men til gengæld kom huset på den måde bedre til at ligne det, som det var, nemlig et beboet hus med dyr og mennesker, der var i live. Derudover og alt taget i betragtning så har der faktisk kun været positive ting at sige om denne nye udstillingsform.

Den havde endda den sideeffekt, at vi fik lejlighed til at dvæle så meget i et enkelt interiør, at det kom til at stå os klart, hvordan interiørudstillingen i Lundagergården kunne forbedres generelt. I sin nuværende form har den nemlig stået siden gårdens åbning for publikum i 1934, og det er trods alt en rum tid for en udstilling. Modsat hvad mange måske tror, så forældes også interiørudstillinger, og de trænger nu og da til et pift for at føre dem *up to date* med den nyeste boligforsknings viden som grundlag for ny formidling i form af *Det poetiske museum*.

LITTERATUR

Christiansen, Palle Ove: *Kultur og historie: bidrag til den etnologiske debat*, Studiebøger, København 1995

Christiansen, Palle Ove: *Kulturhistorie som opposition: træk afforskellige fagtraditioner*, Samleren 2008.

Grundtvig, Fr. L: *Livet i Klokkergaarden: Gammeldags falstersk bondeliv* efter Lars Rasmussens skildring, udg. af J. Olrik, København, det Schbotheske forlag 1909.

Hansen, Martin A.: *Tanker i en Skorsten*, 1949.

Henningsen, Peter: "Rejsen til fortiden. Frilandsmuseet og Det poetiske museum", i Frilandsmuseets Venner *Nyhedsbrev* nr. 2, 2013

Ludvigsen, Arne og Axel Steensberg: "En dansk Bondegaard gennem 2000 Aar" i *Nationalmuseets Arbejdsmark* 1941.

Michelsen, Else: "Europa i bondens stue" i *Fortid og Nutid* 2006.

Mortensen, M. F.: Exhibit engineering: A new research perspective, ph.d.-afhandling fra Københavns Universitet 2010.

Pedersen, Mikkel Venborg: *I søvnens favn*, Museum Tusculanum 2009.

Strange, Helene: *Mødrenes Spor : nordfalsterske Kvinders Arbejde gennem halvandet Hundrede Aar*, udg. af J.S. Møller i serien "Danmarks Folkeminder" nr. 54, Munksgaard 1945.

Svabo, C.: *Mobile OplevelsesZoner. Mobile medier, mobile brugere, mobile oplevelser*. red. / J. F. Jensen; S. Smed; C. Østergaard. Aalborg Universitetsforlag, 2014. s. 441-462.

UTRYKTE KILDER

Nationalmuseets etnologiske undersøgelser (NEU) Nr. 17762, 18230, 18354 og 30294. NEU er Nationalmuseets beretningsarkiv med almindelige menneskers nedskrevne erindringer.

FORFATTEROPLYSNINGER

PETER HENNINGSEN
museumschef, ph.d. & dr. phil.
Landbokultur og Søfart
Nationalmuseet

SIGNE LYKKE LITTRUP
museumsinspektør
Landbokultur og Søfart
Nationalmuseet

ENGLISH SUMMARY

At night, the Lundager farm in the dark – the poetic museum and the exhibition "Shh ... ! the farmer is sleeping"

Since the Open-Air Museum opened 115 years ago the staging of the farm has been based on the *interior principle,* which appeals more to the emotions and mood than to the intellect. Nostalgia and recognition used to help this experience of the totality on its way, but that doesn't happen today, when the distance from the old farming life is too great. Since 2012 we have tried to develop the interior principle further in the communication strategy *The poetic museum,* and the latest initiative was in 2015 with the exhibition "Shh...! The farmer is sleeping" (figs.1, 4, 6-8). For the first time we challenged the inviolability of the objects and staged the darkness of night, the sounds and people (dummies and animations) in a sensory snapshot of the Lundager farm at night (figs.3 and 9). The exhibition has given us important experiences of the visitors' (unpredictable) behaviour, and of the need for new presentations of the farms that reduce the distance for the modern Dane.

Nationalmuseets Arbejdsmark 2016

Redaktion:
Per Kristian Madsen og Ingrid Wass
©Nationalmuseet og forfatterne

Alle manuskripter underkastes anonym fagfællebedømmelse
Arbejdsmarkens redaktionelle retningslinje: http://natmus.dk/forskning/nationalmuseets-udgivelser/

All papers are subject to anonymous peer refereeing
Editorial guidelines: http://natmus.dk/forskning/nationalmuseets-udgivelser/

ISBN: 87-7602-343-0 (EAN 9788776023430)
ISSN: 0084-9308
Printed in Denmark 2016

Grafisk tilrettelæggelse og sats:
Pia Brejnholt og Stine Raun Nissen

Billedbehandling og tryk:
Narayana Press

Oversættelse af billedtekster og resumeer:
James Manley

Korrektur:
Anne Frovin

Udgivet af:
Nationalmuseet
Frederiksholms Kanal 12
1220 København K

Forhandles: http://www.museumsbutikken.dk/da/boeger/nationalmuseets-udgivelser/nationalmuseets-arbejdsmark-2/

Forside: Den historiske udklædning dokumenteres med en selfie.
Front cover: The historical costumes documented by a selfie.
Foto: Ole Plum

Bagside: Valgretsoptoget i 1915.
Back cover: The women's suffrage march in 1915.
Foto: Statsbiblioteket/Kvindehistorisk Samling, Julie Laurberg

Titelopslag: En original Hvid Bus, som under mediernes bevågenhed blev transporteret fra Frøslevlejrens Museum til Nationalmuseet og hejst ned gennem taget i museets Egmonthal.

Title page: An original White Bus, which was transported to great media interest from the Frøslev Camp Museum to the National Museum and lowered through the roof of the Museum's Egmont Hall.
Foto: Camilla Brink Nielsen

Forrige opslag: Det officielle Danmark tager imod optoget i Rigsdagsgården.
Previous page: Official Denmark welcomes the procession in the Parliament courtyard.
Foto: Ole Plum 2015

MIX
Papir fra ansvarlige kilder
FSC® C010651
www.fsc.org

NORDISK MILJØMÆRKNING
5041 0562
Svanemærket tryksag